

NatuurHistorische Tijdingen

Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging (KNNV)
Afdeling Roosendaal

Zomer 2026

Bodemonderzoek Visdonk

Biodiversiteit in Nederland

Wandelen langs de Verlamde
Vaart

Op kamp in de Hoge Kempen

INHOUD

Colofon	3
Redactioneel	4
Voorwoord van de voorzitter	5
Excursies juli - okt	6
Lezingen sept - dec	7
Wandelen langs de Verlamde Vaart	8
Na-Pinksterkampverslag De Hoge Kempen	11
Statusrapport Nederlandse Biodiversiteit	15
Schimmels en bacteriën in de bodem van Landgoed Visdonk	16
Daarginds in Gienderwijte	18
Contactgegevens	19

Planten bekijken bij Rozenven te Roosendaal, met Petra van der Wiel en de Biodiversiteitswerkgroep, 26 juni 2026 - foto Laura van der Burgt

NHT

NHT is het kwartaalblad van Natuurvereniging KNNV Roosendaal. Verspreiding van de NHT vindt plaats per e-mail.

Redactie

Annemarie Weldring
Gerrit Groeneweg, Guus Dekkers

Redactieadres

redactie@roosendaal.knnv.nl

Overname van artikelen is alleen toegestaan met toestemming van redactie en auteur.

Omslag

Rozenven 20-06-26, Biodiv.werkgroep o.l.v. P. v.d. Wiel; foto's rechts: Sint-jansvlinder, Oranje havikskruid - foto's A. Weldring

Kopij

Sturen naar redactieadres tot 3 weken voor verschijningsdatum. Verschijningsdata: ca. 1 jan. - 1 april - 1 juli - 1 okt. De redactie behoudt het recht om redactionele aanpassingen te doen.

Advertenties

Hans Nouwt: penningmeester@roosendaal.knnv.nl

Donateurs

U kunt zich aanmelden als donateur bij Hans Nouwt: penningmeester@roosendaal.knnv.nl, of uw donatie overmaken op IBAN NL64 INGB 0005 2527 76, t.n.v. KNNV afd. Roosendaal.

Website

www.knnv.nl/roosendaal

Facebook:

- KNNV afdeling Roosendaal
- Paddenstoelenwerkgroep KNNV Roosendaal
- Zoogdierenwerkgroep KNNV Roosendaal
- Planten- en mossenwerkgroep KNNV Roosendaal (voor leden)

Contact

KNNV afdeling Roosendaal
Dennescheerderdreef 11, 4707 PK Roosendaal
Bankrekening: NL64 INGB 0005 2527 76
e-mail: info@roosendaal.knnv.nl
Website: www.knnv.nl/roosendaal

Lidmaatschap:

Leden € 26,-, huisgenootleden € 10,-, jeugdleden (12 - 25 jaar) € 5,-. Leden en jeugdleden ontvangen het landelijke blad Natura 4 keer per jaar en de NHT. Voor alle info kijkt u op de website.

koffie met

- appelgebak
- warme wafels
- bosvruchtentaart
- warme chocomel met slagroom
- **twist**drank voor de kinderen
(zonder kleurstoffen, niet-koolzuurhoudend)

Dennescheerderdreef 11, 4707 PK Roosendaal | 0165 - 54 64 38
info@brasserie-t-huis.nl | www.brasserie-t-huis.nl

Kopij

- Lever de kopij tijdig in bij redactie@roosendaal.knnv.nl
- Grootte van foto's: ten minste 1 mb

COPYRIGHT foto's

Bij foto's wordt de naam van de fotograaf vermeld. Wanneer een foto niet door de auteur zelf is gemaakt, is schriftelijke toestemming nodig van de fotograaf. Zonder deze toestemming kan een foto niet geplaatst worden.

NHT's op website

De NHT wordt een maand na uitgave op de website geplaatst. Houd hiermee rekening bij het aanleveren van uw kopij. Raadpleeg bij twijfel de coördinator van de desbetreffende werkgroep.

De webversie van de NHT is ontdaan van persoons-informatie.

Staertse duinen, 18-06-26, foto's redactie

Van de Redactie

In haar voorwoord benoemt de voorzitter, dat voor het vergaren van stukjes voor in de NHT vaak wat moeite moet worden gedaan. Dat is zo. Gelukkig gebeurt het ook regelmatig dat een artikel zomaar wordt aangeboden. Vaak zeggen mensen desgevraagd spontaan 'ja' op de vraag of ze iets willen schrijven over een onderwerp dat hen bezighoudt.

Daar zijn wij als redactie natuurlijk erg blij mee. Dus, ben je ergens door geïnspireerd geraakt en komt bij je op dat je dit best zou willen delen met anderen... Zet deze gedachte om in beweging en stuur ons een stukje tekst en/of een foto.

Je kan mooie, interessante dingen ook delen op dinsdag 15 september, als er een instuif is om een nieuw seizoen in te luiden met door onszelf meegebrachte verhalen, waarnemingen en vondsten. Zet je deze datum alvast in je agenda?

Het is weer een gevulde NHT geworden. Na het plaatsen blijven bij mij woorden resoneren als 'Mooye Keene', 'Verlamde Vaart', 'Gienderwijte'. Het Na-Pinksterkamp-verslag is geschreven door vijf personen, elk een dagdeel. De biodiversiteit wordt in verschillende artikelen belicht, waarbij Naturalis én de Biodiversiteitswerkgroep een actieve rol spelen.

Veel leesplezier!

Annemarie Weldring

Reuzenchampignon met zwarte weglak
Halsteren 16 juni 2026; foto redactie

Voorwoord van de voorzitter

Beste leden.

Communicatie is in onze samenleving van groot belang. Zonder dit is iedereen in zijn eigen wereld opgesloten.

Ook binnen onze vereniging is communiceren een verbinding die we niet kunnen missen. Er zijn verschillende informatiestromen in de loop van de tijd gebruikt. Van de papieren verslagen en de brieven die via de post werden verzonden zijn we nu bijna geheel op digitale kanalen aangewezen.

Binnen onze KNNV komt er nog één schriftelijke variant via de post binnen: de Natura. Ook hierover is een discussie gaande, over duurzaamheid, om ook deze publicatie digitaal aan te bieden. Maar dit is nog geen gelopen race; niet alleen willen niet alle leden dit (letterlijk) “uit handen” geven, en een kleinere oplage geeft een duurdere stuksprijs bij de drukker.

Binnen onze afdeling hebben we één maal per jaar een grotere publicatie: het Jaarverslag. Hierin vertellen alle werkgroepen en commissies wat er het voorgaande jaar bereikt is.

Ieder kwartaal is Annemarie, voor de NHT, druk bezig met het verzamelen van mooie artikelen van en door coördinatoren en leden. Vergis u niet, het grootste deel van de artikelen komt niet zonder vragen bij de redactie binnen, dus er dient vooraf al volop gecommuniceerd en gelobbyd te worden.

Tot voor kort was er een andere “leden-informatiebron”: de Nieuwsbrief. Deze Nieuwsbrief werd uitsluitend voor de leden gemaakt. Er werd nieuws gedeeld die echt intern diende te blijven, dus exclusief nieuws. Omdat deze informatie van de coördinatoren afkomstig was, moest dit kleine groepje leden 8 keer per jaar een bijdrage leveren. Dit was blijkbaar uiteindelijk een te zware opgave voor het grootste deel van de werkgroepen; echter terugbrengen naar een oplage van 4 keer per jaar bracht ook niet het gewenste effect: *een volwaardige afspiegeling van de werkgroepactiviteiten van de voorgaande maand*. Omdat het mij als samensteller van de Nieuwsbrief niet gelukt was om de werkgroepen te blijven motiveren om stukjes aan te leveren, heb ik in samenspraak met de overige bestuursleden besloten om de editie van mei 2026 de laatste te laten zijn. Helaas is na 11 jaar het doek gevallen. Voor iedereen die in de loop van de jaren stukjes heeft aangeleverd; mijn dank daarvoor.

Natuurlijk blijven we voldoende communiceren: de NHT blijft, met uw hulp en inzet, bestaan. De secretaris zal extra inspanningen leveren door mails met informatie. Daarnaast is de website een belangrijke bron van actuele informatie, blijf deze dan ook zeker in de gaten houden.

Linda van Meer

Kom mee wandelen in de mooiste natuurgebieden van Brabant! De wandelingen duren tot ca. 12.00 uur. Trek aangepaste kleding aan zoals wandelschoenen en regenkleding. Neem eventueel mee: loepje, pen & notitieboekje, verrekijker, veldgids, proviand en drinken. Iedereen gaat mee op eigen risico. Kijkt u ook eens op onze Facebookpagina.

Startplaats carpoolplek: Parking hoek Zundertseweg/Rozenvendreef Roosendaal (Brasserie Lodge Visdonk). *Carpoolen is alleen mogelijk als vertrek vanaf de Lodge bij de excursie wordt vermeld.*

Excursie's

(Voor de meest actuele info zie onze website <https://roosendaal.knnv.nl> en/of uw mailbox.)
Ook de gebiedsbeschrijving vindt u op de website.

Datum: Zondag 12 juli 2026

Gebied: Kortenhoeff

Thema: Vlinders

Carpoolen: 8:30 uur verzamelen bij Supermarkt Plus, Tolberg

Tijd vertrek ter plaatse: 9.00 uur

Verzamelen ter plaatse: Abdijlaan tussen

Huijbergen en Ossendrecht ter hoogte van de oude geitenstal/ bij de peilbuis.

Uw gids: Guus Dekkers

Kledingadvies: goede wandelschoenen

Datum: Zondag 2 augustus 2026

Gebied: Tenellaplas Oostvoorne

Tijd vertrek: 8.30 uur

Om 8.30 uur verzamelen bij de parkeerplaats van Brasserie de Lodge Visdonk kruising Rozenvendreef - Zundertseweg Roosendaal

N.b. deelname met aanmelden!

Voor aanmelding mail naar

excursiecommissie@roosendaal.knnv.nl

Uw gids: Ad Hellemons

Meereisbijdrage: in overleg met de chauffeur.

Datum: Zondag 23 augustus 2026

Gebied: Oudland

Thema: Een bijzonder gebied

Tijd vertrek ter plaatse: 9.00 uur

Verzamelen ter plaatse: Parkeerplaats

Staatsbosbeheer aan de Krabbenweg, tegenover huisnummer 2, 4651 VE Steenbergen

Uw gids: Marike de Haan

Kledingadvies: goede wandelschoenen

Koninginnekruid
foto Marike de Haan

Datum: Zondag 13 september 2026

Gebied: Dal van de Smallebeek

Thema: Mozaiek van biotopen

Tijd vertrek ter plaatse: 9.00 uur

Verzamelen ter plaatse: Torenplein 1, Wouw (parkeerplaats Sint-Lambertuskerk)

Uw gids: Nellie de Wijs

Kledingadvies: wandelschoenen

Datum: Zondag 4 oktober 2026

Gebied: Ettense gemeentebossen

Thema: Zaden, vruchten, mossen

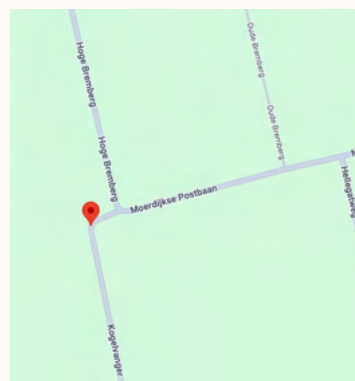
Tijd vertrek ter plaatse: 8.30 uur

Verzamelen ter plaatse: Kruising Moerdijkse

Postbaan-Kogelvanger-Hoge Bremberg <https://maps.app.goo.gl/YoRqnyA6UXoefnfZ8>

Uw gids: Petra van der Wiel

Kledingadvies: laarzen of waterdichte schoenen

Datum: Zondag 25 oktober 2026

Gebied: Zoomland

Thema: Herfst op een lappendeken van landgoederen

Tijd vertrek ter plaatse: 9.00 uur

Verzamelen ter plaatse: T-splitsing Holleweg-Klaverveldenweg te Bergen op Zoom

Uw gids: Marike de Haan

Kledingadvies: goede wandelschoenen

Lezingen

In de wintermaanden wordt elke twee weken op dinsdagavond een lezing verzorgd in het MEC T-huis Visdonk, tijd van 19.30 - ca. 22.00 uur. De toegang is gratis en iedereen is welkom.

Instuif op 15 september! Vanavond gaan we bijpraten, waarnemingen, vakantiefoto's en ervaringen van de afgelopen zomer delen met elkaar. We luiden het nieuwe seizoen feestelijk in met een hapje en een drankje. Aanvang 19.30 uur.

Dinsdag 22 september 2026

Thema: Dertig jaar wel en wee van bosvogels op de Brabantse Wal

Spreker: Hidde Bult

Sinds 1990 onderzoek ik vogels in bossen op de Brabantse Wal. Dat gebeurt om de 5 à 6 jaar in het kader van het broedvogelmonitoring-project (BMP) van Sovon. De resultaten worden samengevat in ecologische vogelgroepen, zoals vogels van loof- of naaldbos, van vochtig bos, van struiken, jong of oud bos. De avifauna veranderde continu en soms razendsnel. De invloed van landbouw, verdroging en stikstofdepositie op die toe- en afnames wordt besproken.

Vochtig bos, 2024
foto Hidde Bult

Dinsdag 20 oktober 2026

Thema: Biodiversiteit in een divers landschap

Spreker: Willem van Kruijsbergen

Als ecologisch adviseur van landgoed De Hoevens kan ik daarover het beste spreken, omdat daar de voorbeelden voor het oprapen liggen. Ik behandel uiteraard de vier V's: Voeding, Voortplanting, Veiligheid en Variatie van verschillende soortgroepen. Ik doe dat aan de hand van verschillende biotopen. Enkele interessante soorten zijn: zomertortel, grauwe klauwier, geelgors, kamsalamander plus nog drie soorten salamanders, boomkikker, knoflookpad en diverse soorten insecten waaronder bijen, zweefvliegen, vlinders en libellen. Allemaal gerelateerd aan hun biotoop.

Dinsdag 17 november 2026

Thema: Beheer Stappersven e.o.

Spreker: Joris Pinseel (Natuurpunt Noorderkempen)

De presentatie bestaat uit drie delen:

deel 1: Overzicht van de biotopen en de biodiversiteit binnen het reservaat Stappersven/Boterbergen/De Nol van Natuurpunt Noorderkempen.

deel 2: Overzicht van 15 jaar beheerwerken.

deel 3: aansluitend een (zelfgemaakte) film over het gebied waarin biodiversiteit en beheer in beeld wordt gebracht.

Dinsdag 15 december 2026 (onder voorbehoud, kijkt u t.z.t. op de website)

Thema: Natuur op Spitsbergen

Spreker: Frank Linssen

Wandelen langs de Verlamde Vaart

door Jeanne Zandbergen

In het buitengebied van Standdaarbuiten ligt op de grens met Fijnaart een waterloop genaamd “De Verlamde Vaart”. In de volksmond “De Keen” genaamd. Startpunt: De route start op de kruising Boerenweg-Dreef-Nieuwlandsedijk in Standdaarbuiten. Parkeren op de kop van de Nieuwlandsedijk.

We wandelen deels over de Nieuwlandsedijk in Standdaarbuiten, deels langs de Verlamde Vaart. Een zij-arm van de Mark. Ooit aan het begin van de jaartelling een vrij ongerept gebied met moerassen en moerasachtige grond. Geregeld overstroomd door de zee.

In de periode 1000 tot 1500 was het gebied onderdeel van de veenontginning en werd het landschap omgevormd tot akkerland en weiland. Een zee-arm op de plaats waar nu de “Verlamde Vaart” loopt was ooit van groot belang als handelsroute tussen de Belgische steden en Dordrecht. De St. Elisabehtsvloed in 1421 veranderde de omgeving...

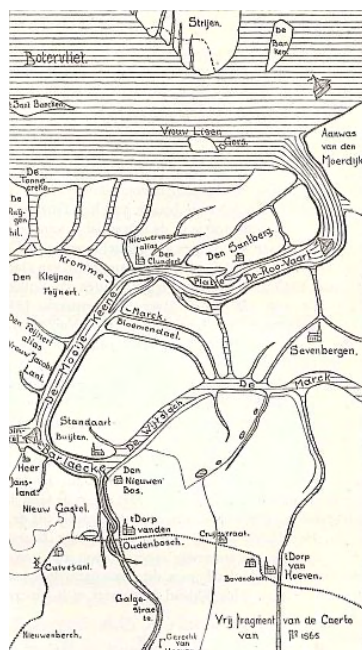
De omdijking, wateronttrekking en gebruik als landbouwgrond veranderde de rijke biodiversiteit. De waterhuishouding werd door onder andere de Keenesluis (een stoomgemaal) gereguleerd. Deze uit 1768 daterende sluis is de afgelopen jaren opgeknapt en regelt nog altijd de waterstand van De Verlamde vaart en de rivier de Mark. Tijdens de watersnoodramp van 1953 overstroomde de Keensche Gorzen en een groot deel van Noord-West Brabant. De Keenesluis werd gebruikt voor de droogmaling.

In 2013 is als onderdeel van de Ecologische Verbindingszone tussen de rivier de Mark en het Hollands Diep het natuurgebied aangelegd ter hoogte van de Nieuwlandsedijk. Er werden twee vennen uitgegraven die voor berging van overtollige water dienen. Het aangrenzende weidegebied wordt door Staatbosbeheer beheerd als “natte natuur” in samenwerking met Brabantse Delta.

Inmiddels vindt steeds meer natuurherstel plaats. Er groeien planten die aangepast zijn aan de vochtige omstandigheden zoals Riet, Lisdodde, Gele lis, Dotterbloem, Moeras-vergeetmenietje, Rietorchis, Wilgen etc. Bij de overgang van De Mark met De Verlamde vaart is een kleine strook bebossing aangelegd. Ook hier vooral bomen en struiken die onder vochtige omstandigheden leven. Het gebied biedt schuilplaats aan verschillende dieren, waaronder vogels, allerlei insecten en andere fauna.

Kleine Mauritskaart 1590

Kaartje Moye Keen
situatie van ca. 1565

Bronnen kaartjes resp:

<https://www.geschiedkundigekringboz.nl/de-oudste-kaarten-van-west-brabant/>

<https://www.bhic.nl/ontdekken/verhalen/veer-oudenbosch-dordrecht>

Wikipedia:

De Mooie Keene (of: Mooye Keene) was een zeearm van het Hollandsch Diep, die ontstaan is tijdens de Sint-Elisabethsvloed van 1421.

De Mooie Keene liep vanaf het Hollandsch Diep, als de huidige Roode Vaart, zuidwaarts het binnenland in. Dan boog ze af naar het westen, en zo zuidelijk langs Klundert, om aldaar weer naar het zuiden af te buigen. Bij de huidige buurtschap Barlaque kwam ze in de Dintel terecht. In de loop der eeuwen zijn grote delen van de Mooie Keene ingepolderd: Mancia Winterpolder, Henriëttepolder en dergelijke. De dijken van de voormalige zeearm zijn nog in het landschap te vinden, onder andere de Kreekdijk.

Overblijfselen van de Mooie Keene zijn de Keenehaven bij Standdaarbuiten en Klundert, de Verlamde Vaart daar tussenin, en een deel van de Roode Vaart. Het betreft voornamelijk smalle waterlopen.

Door de aanleg van het Haven- en industriegebied Moerdijk, omstreeks 1970, is een deel van loop van de Mooie Keene voorgoed uit het landschap verdwenen.

https://nl.wikipedia.org/wiki/Mooie_Keene

Ommetje Keenesluis

[Waterpoort Ommetje Keenesluis - IVN](https://www.ivn.nl/afdeling/brabantse-wal/natuurroutes/waterpoort-ommetje-keenesluis/)

<https://www.ivn.nl/afdeling/brabantse-wal/natuurroutes/waterpoort-ommetje-keenesluis/>

Startpunt: De route start op de kruising Boerenweg-Dreef-Nieuwlandsedijk in Standdaarbuiten. Parkeren op de kop van de Nieuwlandsedijk.

Tekst 1: Lopen op de zeebodem

Ander soort Brabant. Niet langs dennenbossen, zandige akkers, heidevelden. Maar over dijken en door kaarsrechte polderwegen van echte zeelei. Om dat te begrijpen moeten we zo'n

600 jaar terug in de tijd. Toen had u dit ommetje alleen kunnen maken per schip. Waar u nu staat (bij de start) zou u van horizon tot horizon niets anders zien dan water en water.

Misschien dat u in de verte wat kunnen zien. Met de rug naar de snelweg kijkend naar de windmolens, daar lag toen de kust. In de eeuw die volgde vielen hier en daar wat stukken land droog. Op de plek waar u nu staat had u nog steeds moeten zwemmen. Maar misschien had u nog wel heelhuids een van de eilanden kunnen bereiken die toen waren ontstaan. Nog weer een eeuw later, aan het begin van de gouden eeuw ongeveer, hadden we eindelijk een deel van ons ommetje kunnen wandelen. Dat wil zeggen... bij laag water. Het landschap had u toen kunnen doen denken aan het huidige Zeeland. Grote omdijkte eilanden, gescheiden door zee-armen. En precies op de plek waar u nu staat, liep zo'n zee-arm, met de naam de Moye Keene. Het was lang een belangrijke vaarroute van Brabant naar Holland. Je had hier zeilschepen zien laveren. Bijvoorbeeld vanaf de haven van Oudenbosch naar Dordrecht. De wandeling verderop voert door de droge bedding van de Moye Keene. De Moye Keene was ooit meer dan een kilometer breed. Vandaag een tamme vaart waar een beetje polsstokspringer zo overheen zou kunnen springen. Om een indruk te krijgen van die oorspronkelijke breedte van De Moye Keene heb ik een opdracht voor u onderweg. Een deel van de route loopt u straks over een met bomen beplante dijk en als u dan links en rechts kijkt ziet u in de verte auto's rijden. Die auto's rijden over de oorspronkelijke zeedijken. En tussen die 2 dijken lag ooit de Mooye Keene (JZ: Oudendijk en Boerendijk). De afstand tussen deze dijken is de afstand die de zee-arm ooit had. Vandaag de dag lijkt de zee van deze plek ver weg.

Verlamde Vaart, 7 juni 2026, foto A. Weldring

Vervolg *Wandelen langs de Verlamde Vaart*

Vervolg *Ommetje Keenesluis*

[Waterpoort Ommetje Keenesluis - IVN](https://www.ivn.nl/afdeling/brabantse-wal/natuurroutes/waterpoort-ommetje-keenesluis/)

<https://www.ivn.nl/afdeling/brabantse-wal/natuurroutes/waterpoort-ommetje-keenesluis/>

Tekst 2 Langs de Nieuwlandsedijk *

Nieuwlandsedijk in Standdaarbuiten:

Zomer, winter, herfst of lente. Elk seizoen heeft deze “Lindelaan” een bijzondere sfeer. De bomen aan weerszijden van de dijk omarmen als het ware de dijk. In de winter de stammen van de bomen die als een “hekwerk” het (fiets-)pad volgen.

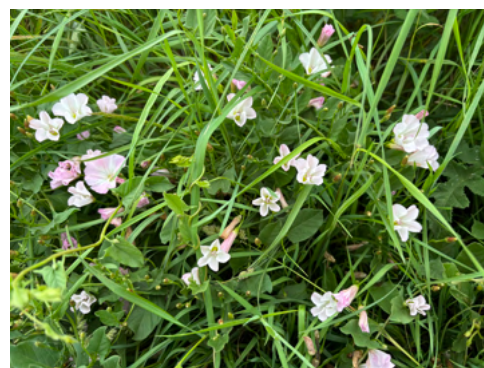
In het voorjaar het friscgroen van nieuw blad. In de zomer staan de bomen vol in blad en op een erg warme dag bieden ze verkoeling. In de herfst verkleurt het blad naar prachtig geel.

Aan de rechterzijde van de dijk de rij met oude knotwilgen waar insecten en vogels het blijkbaar erg naar hun zin hebben. Aan de linkerzijde van de dijk stroomt de “Keene”, een kreek als zijarm van de rivier Mark/Dintel. Deze kreek stroomt verder richting Klundert om uiteindelijk via een omweg in het Hollandsch Diep te eindigen.

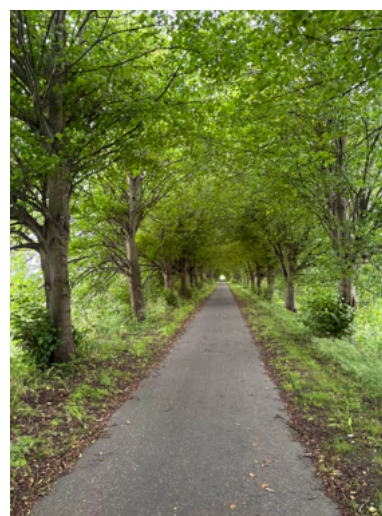
Als overloop van de kreek en rivier zijn er de twee waterplassen met rietkragen. Ze zijn als waterberging en Ecologische Verbindingszone aangelegd. Reigers, eenden, waterhoentjes etc. maken er bijna het hele jaar gebruik van. In het najaar zie je grote groepen ganzen samenscholen om met veel kabaal hun aanwezigheid te laten horen. In de boompjes langs de kreek wil een buizerd graag wat “overzicht” houden, rondom de plassen het groen. In de *winter* drassig met wat verhogingen met takken als schuilplaats voor allerlei dieren en insecten. Vooral in het voorjaar een bloemenzee!

Ga je aan het einde van de Nieuwlandsedijk linksaf, kijk na 100 meter nog eens. Je ziet van een hoger standpunt de kreek meanderen en de plassen met al het moois eromheen.

* Beide ommetjes-teksten zijn hier gepubliceerd met toestemming van IVN.

Akkerwinde

Nieuwlandsedijk/Nieuwendijk ('Lindelaan')

Foto's: Excursie Mooye Keene, 7 juni 2026
gids Jeanne Zandbergen
fotograaf A. Weldring

Na-Pinksterkamp De Hoge Kempen, België

Vrijdag 29 mei 2026

door Annemarie Weldring

's Avonds verzamelen we bij de tent van Ad, waar Guus het programma voor het weekend vertelt. Daarna lopen we met een groepje naar de beverdam, net achter de camping. Een bever zien we niet, maar stil en afwachgend staan kijken op dat mooie plekje heeft ook wel wat.

Bij de beverdam zien we een witte, langgerekte barak met rijen gelijkvormige raampjes. Glurend naar binnen zien we gestapelde tafels en stoelen op verder lege vloeren, en wasbakken. De stekelige knutjes worden talrijker, we vinden onze toevlucht in onze huisjes.

Hans en ik zijn erg benieuwd meer te weten over de witte barak. Op internet vinden we de naam: Zavelheem of Berkenheem. Het bouwjaar ligt ergens tussen 1960 en 1980; het is een populair onderkomen voor scouts, maximaal 60 personen (en zonder bedden). (Later zullen Hans en ik nog net zo'n gebouw zien liggen, in bos in de buurt, op een magnifieke plek.)

Zaterdagochtend 30 mei

Om 9.30 uur lopen wij met 20 man vanaf Camping Zavelbos de groene route door bos. Dolle kervel is prachtig en talrijk in het bos. De plant heeft paars aangelopen, behaarde stengels en hele fijne witte schermbloempjes die worden bezocht door insecten.

We staan stil bij bijzonderheden als vogelkers met door vogelkersblaasje (een schimmel) aangetast blad; kloddertjes 'spuug' met erin de larve van een schuimbeestje; een modderplek op het pad met sporen van (hoogstwaarschijnlijk) wild zwijn; een bruin kikkertje van een jaar oud.

Tallose rode bosmieren lopen over het bospad en we zien de mierenhoop vlakbij, en verderop nog een kleinere hoop. We lopen gestaag door; bij stilstaan lopen de mieren al snel over je schoenen...

Een grote wei vol wilde planten doet ons onze pas vertragen; we nemen de tijd om de wei te verkennen op planten en insecten. Terwijl onze blik naar beneden is gericht ziet Jan een rode wouw overvliegen. Wij zien o.a. mannetjesereprijs, de mooie citroengele composietbloemetjes van muizeoortje, een zeldzame veldkrekkel, die doodstil blijft zitten (mogelijk ziek). Pyjamawantsen op fluitekruid laten zich gewillig op de foto zetten. Twee reuzenparasolzwammen prijken tussen look-zonder-look.

Op de uitkijk bij de beverdam;
Barak Zavelheem;
Verzamelen bij de camping
Dolle kervel met zweefvlieg;
Aantasting vogelkers door vogelkersblaasje;
Heerlijk struinen op een weide.
foto's A. Weldring

Zaterdagmiddag

door Ann van Melle - Mulders

Het was prachtig weer de eerste middag dat we met 14 mensen vertrokken vanaf de Watermolen van Reppel bij Bocholt. Het zou een wandeling worden over de vallei van de A-beek. Een verrekijker was niet nodig, wel een vlinderkijker.

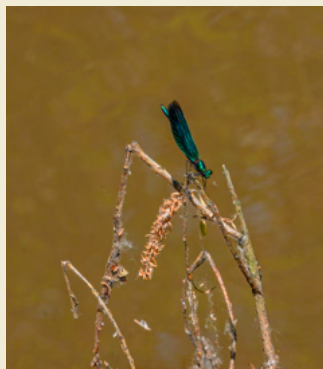
Het lijkt een onherbergzaam, woest natuurgebiedje. Maar Natuurpunt [Belgische Natuurmonumenten] heeft het gelukkig heel toegankelijk gemaakt met een zogenaamd "plankenpad". We liepen kilometers heel comfortabel over paden en bruggetjes gemaakt van planken. Moerassen en vennen, die volstonden met zwarte elzen en eikenbomen. Bevers hebben we helaas niet kunnen zien, maar dat zij zich in dit gebied helemaal thuis voelen, was wel duidelijk. Ik dacht, wat een vochtig bos. Steeds vielen er druppels op mijn blote huid. Maar het bleken de spuugbeestjes [schuimcicaden] te zijn die opgezogen plantensap met veel lucht [belletjes] ijverig rond sproeiden. Overal in de takjes zaten ze. Vlokjes schuimig sop, waarin de nimfen van dit beestje tot ontwikkeling komen.

Het mooiste van deze warme middag vond ik de aanblik van de prachtige bosbeekjuffer. Op een plek zagen we er wel 6 tegelijk dansen over het water. Prachtig metaalachtig blauw zijn hun vleugels. De weidebeekjuffer is lichter en de vleugeltjes zijn gedeeltelijk doorschijnend.

Het laatste gedeelte van deze middag was heel anders. Een stukje langs een paardenwei, waar de brandnetels welig tierden [teveel stikstof?] Maar daarna toch een opengebied met vogels. De kale jonkerdistel is de plantennaam, die ik deze middag heb geleerd. Ook dit stukje natuur was prachtig.

Na nog een stevig wandeling eindigden we weer bij de Watermolen, alwaar we een heerlijk koud biertje dronken ter afsluiting van een warme, vermoeiende, maar heel interessante middag.

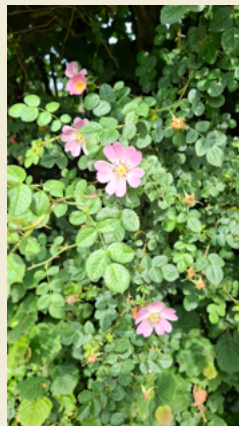
Bosbeekjuffer mannetje
Foto Johan de Graaf

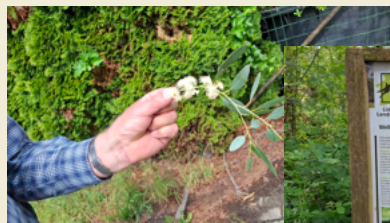
Zondagochtend

door Geert Engelen

Zondagochtend rijden we naar het bezoekerscentrum Lieteberg bij Zutendaal. Enkelen bezoeken de Biodrome met insectenmuseum en inlandse vlindertuin. De anderen lopen de groene route door het natuurgebied Hesselsberg. Eerst passeren we een ongeveer 25 jaar oude hoogstamboomgaard. Dan komen we in een natuurgebied met beemden, natte elzenbroekbossen maar ook droge heideveldjes. Aan de glooiingen zie je dat we in Limburg zijn. We zien Europese hoornaars. Op een boomstronk zitten een streepjesgrasmot en een oosterse schone. Het gesprek van gisteren wordt voortgezet: hoe onderscheid je gevlekte scheerling, dolle kervel, fluitekruid en andere witte schermbloemigen. We zien een bloeiende eucalyptus. Onderweg krijgen we handige tips: "als het naar appeltjes ruikt is het egelantier" en "een muizenootje heeft blaadjes als het oor van een muis, compleet met haartjes". In een grote waterplas staan populieren af te sterven. Het water staat zo hoog door een dam. Van een bever? Verderop zit een uitsluitende keizerlibel mooi stil voor de fotografen. Iemand ziet nog een glimp van een ijsvogeltje. Dan zijn we weer terug bij het bezoekerscentrum en lunchen rond twee picknicktafels. De museumgangers vertellen dat het heel interessant was met uitdagende educatieve schermen en dat in de vlindertuin veel exemplaren van het groot geaderd witje vlogen.

Foto's Geert en Tineke Engelen

Zondagmiddag - Munsterbos

door Laura van der Burgt

Mijn eerste ervaring als deelneemster aan het Na-Pinksterkamp van de KNNV! Een lang weekend ondergedompeld in prachtige natuur, vol bijzondere vondsten en met volop gelegenheid om andere KNNV'ers beter te leren kennen. We treffen het enorm met het weer: zonnig en (heel) warm, en de sfeer is ontspannen en gezellig.

We maken twee wandelingen per dag van ongeveer 5 km. De wandeling op zondagmiddag voert ons naar het Munsterbos in Nationaal Park Hoge Kempen, bekend om zijn oude bossen, bevers, libellen en spechten. Het oudste bosgedeelte zien we helaas niet op onze route, maar we worden wél getraakteerd op een idyllisch vlonderpad dat sierlijk over een beekje slingert.

Daar spotten we de bosbeekjuffer: het mannetje schittert in metallic blauw met diepzwarte vleugels — een prachtig gezicht! De beekprik, die hier ook voorkomt, houdt zich helaas schuil onder de vlonder en laat zich niet zien.

Op verschillende plekken zien we duidelijke sporen van bevers. Door hun burchten en dammen ontstaan hoogteverschillen in de waterstand, wat zorgt voor veel variatie in het landschap. Het is mooi om te zien hoe deze dieren zo'n grote invloed hebben op hun omgeving en daarmee ook andere soorten kansen bieden.

Op de zanderige bodem vinden we onder andere de witbaardzandbij en vermoedelijk de zwarte sachembij (volgens Guus), een zeer zeldzame soort in België. Halverwege de route beklimmen we een uitkijktoren - de enige manier om de grote vijvers in dit gebied te overzien. Jammer dat we er niet dichterbij kunnen komen, maar het uitzicht maakt veel goed.

Alle routes zijn uitstekend bewegwijzerd. Een gebied om zeker nog eens naar terug te keren!

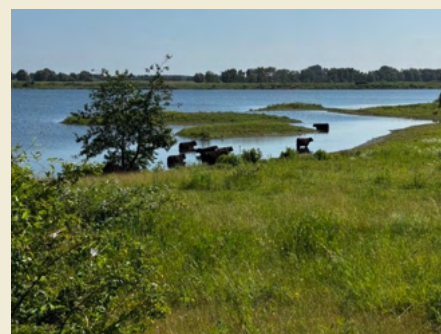
Foto's Laura van der Burgt

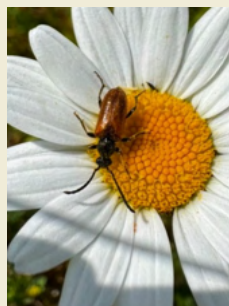
Maandagochtend

door Guus Dekkers

De derde ochtend verlaten we het Kempens Plateau en dalen we zo een 40 meter af naar de Maasvallei. Het gezelschap is ietwat uitgedund maar vol goede moed. We verzamelen bij het bezoekerscentrum de Wissen van natuurgebied Negenoord-Kerkeweerd bij Dilsen-Stokkem en kijken meteen uit over de Maas en al zijn plassen. We zijn in het hart van het grensoverschrijdende Rivierpark Maasvallei. Het gebied was ooit een grindwinningszone maar nu is het volledig heringericht en teruggegeven aan de natuur.

Het gezelschap wordt bijna onmiddellijk verrast door de vele bloeiende planten. Dat hebben we op het Kempens Plateau niet gezien. Zomerfijnstraal (foto), muurpeper, reseda, rolklaver, etc. etc. sieren de bermen en de graslanden. De vele bloeiende (dijkvilt)bramen kleuren de bosranden en dijken wit maar op de vlaktes winnen de rozenstruiken het in het landschap. Dit lijkt een van de weinige struiken die niet wordt aangevreten door het vee (konik en galloway) dat als landschapsarchitect het gebied zijn vorm geeft.

De vele bloeiende planten zijn ook aantrekkelijk voor insecten. We vinden ingekeepte smalbok (foto), fraaie schijnbok, penseelkever, hooibeestje, icarusblauwtje en distelvlinder op de bloemen. Jagend op vliegen en muggen zien we onder andere bruine korenbout en vuurlibel.

Vervolg Na-Pinksterkamp De Hoge Kempen, België

Heel indrukwekkend zijn ook de grote aantallen zingende vogels. Het is genieten van zomertortel, bosrietzanger, putter, kneu, rietgors veldleeuwerik, groenling, ooievaar e.v.a. We zijn niet weg te slaan uit het gebied en komen allemaal te laat voor de afge-sproken lunchtijd. Ergens dus wel een goed teken.

Na de lunch gaan we nog naar het bezoekerscentrum en uiteindelijk vinden we daar de belangrijkste ecosysteembouwer van de waterwegen in (Belgisch)Limburg, namelijk de bever. Vaak zagen we de resultaten van zijn/haar arbeid namelijk burchten, dammen en verdronken bossen maar nu staat zij/hij in volle glorie in het bezoekerscentrum. Tijd om afscheid te nemen van elkaar. Allemaal een goede reis gewenst en hopelijk tot volgend jaar.

Foto's Guus Dekkers

De specht zat op de camping vlak bij ons huisje te eten van voer dat onze burens buiten hadden hangen. Hij kwam heel vroeg in de ochtend en bij toeval zag ik hem.

De juffer heb ik op de wandeling gefotografeerd bij het waterrijk gebied waar we over de vlonders liepen.

Leo van Zitteren (tekst en foto's)

Statusrapport Nederlandse Biodiversiteit 2026

door Hans Nouwt

In mei van dit jaar is het tweede statusrapport Nederlandse Biodiversiteit, opgesteld door Naturalis, uitgekomen. Het doel van dit, 152 pagina's tellende, rapport is het schetsen van een helder beeld van de Nederlandse biodiversiteit voor beleidsprofessionals en andere geïnteresseerden. In deze editie is ook voor het eerst het Caribisch deel van het Koninkrijk meegenomen.

De boodschap van het rapport is ernstig: het gaat niet goed met de biodiversiteit! In Europees Nederland zorgen de intensieve landbouw en het verdwijnen van leefgebieden voor grote belasting van de natuur. In het Caribisch deel zijn het de exoten, loslopende geiten, vervuiling en toenemend toerisme die voor druk op de natuur zorgen. Er zijn ook positieve geluiden. Bij diverse soorten treedt herstel op, maar het gaat nog niet snel genoeg!

Het rapport bevat een groot aantal 'factsheets' die per soortengroep, op een mooi vormgegeven manier, belangrijke en interessante feiten weergeven. Er staan tal van prachtige foto's in en duidelijke diagrammen.

Volgens het rapport zijn er ook meer 'fanclubs' nodig. Nog niet voor alle soortengroepen zijn binnen natuurverenigingen werkgroepen die zich bezighouden met monitoring daarvan, waardoor groepen onderbelicht blijven. Naast de gebruikelijke monitoring is recent door KNNV Roosendaal meegewerkt aan een bodemonderzoek van Naturalis om door middel van eDNA (environmental DNA ofwel achtergebleven DNA-sporen zoals cellen en restmateriaal) alle soorten in een bodemonster te kunnen bepalen. eDNA en andere moderne technieken, zoals automatische beeld- en geluidherkenning (bijvoorbeeld ObsIdentify en Merlin Bird), maken het mogelijk om een deel van deze gemonitorde soortengroepen beter in kaart te brengen.

Het motto dat Naturalis hanteert is: 'Wat we kennen, kunnen we beter beschermen'.

Er zit ook een keerzijde aan grotere biodiversiteit, zoals in het hoofdstuk 'Steekmuggen in de nieuwe natuur' duidelijk wordt. Nieuwe, natte natuurgebieden vormen namelijk een broedplaats voor steekmuggen en dat vormt een risico voor de volksgezondheid. Een divers ecosysteem zou mogelijk de overlast van steekmuggen kunnen beheersen.

De 'factsheets' worden afgewisseld met hoofdstukken over verschillende onderwerpen zoals rivierkreeften, platte oesters, hard substraat en helm en schimmels. Dit maakt het rapport nog prettiger om te lezen.

Je kunt het rapport hier gratis downloaden:
<https://www.naturalis.nl/system/files/inline/naturalis-statusrapport-2026-nl.pdf>

Schimmels en bacteriën in de bodem van landgoed Visdonk

door Guus Dekkers

De werkgroep Biodiversiteit van KNNV Roosendaal onderzoekt al een aantal jaar de biodiversiteit van landgoed Visdonk. Samen met experts krijgen we een goed inzicht in alles wat groeit en bloeit, kruipt en vliegt. De waarnemingen worden zo veel als mogelijk op waarneming.nl ingegeven en op de website van de KNNV staat al een aardig overzicht van diverse soortgroepen: <https://roosendaal.knnv.nl/visdonk-biodiversiteit/>.

Een van de wezenlijke zaken die nog ontbreekt in dit overzicht is dat van het verborgen bodemleven. Bacteriën en schimmels zijn zeer belangrijk bij de bodemvorming. Ook zijn er zeer belangrijke samenlevingsvormen met andere organismen waarvan de bekendste de mycorrhiza en wortelknolletjes zijn. Kortom er zijn zeer veel interacties van schimmels en bacteriën met al het andere wat er groeit en leeft. Vandaar ons verzoek in 2025 aan Naturalis om ons te helpen met het bepalen van dat bodemleven op het landgoed Visdonk.

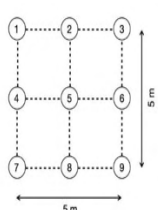
Toevalligerwijs start Naturalis dit jaar een grootschalig, landelijk onderzoek naar precies die zaken. Ze noemen dat project **eDentity** met de 'e' van environmental en de 'd' van DNA. Naturalis heeft een efficiënte methode ontwikkeld om met behulp van DNA te bepalen welke schimmels en bacteriën er in de bodem voorkomen. Hun databank met DNA-“vingerprints” en bijbehorende soorten is de laatste jaren enorm uitgebreid (het **Arise** project) en kan hiervoor goed gebruikt worden.

Landgoed Visdonk te Roosendaal in beheer bij Natuurmonumenten.

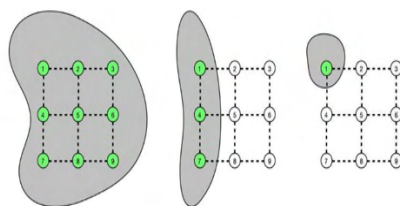
Twintig interessante punten om de bodem te bemonsteren op eDNA:

1. Houtwal
2. Loofbos
3. Naaldbos
4. Gedenkbos
5. Paardenweide
6. Koeienweide
7. Akkerland
8. Kattenven
9. Natte heide
10. Droge heide
11. Marderreef
12. Jonge heide
13. Turfvaart
14. Houtwal
15. Schapenrustplaats
16. Moeras
17. Droge heide
18. Loofbos
19. Muizendreef
20. Beukenlaan

De LGN basis-kaart is afkomstig van lgn.nl.

Figuur 1a
monsternamen raster

Figuur 1b
voorbeelden van monsternamen rasters met onvoldoende ruimte voor monsternamen

Voor Visdonk heeft Naturalis 20 monsternamen doosjes beschikbaar en zoekt vrijwilligers om de bodemonsters te verzamelen. Samen met Natuurmonumenten (de beheerder van het gebied) bepalen we de 20 verzamelplaatsen, ieder weer met een ander soort vegetatie. Zie het kaartje voor de geselecteerde gebieden.

Vervolg *Schimmels en bacteriën in de bodem van landgoed Visdonk*

Op drie zaterdagochtenden trekken we met de werkgroep het gebied in en vullen we per punt 9 buisjes met zand volgens een streng protocol. De locatiegegevens en de buisjes worden terplekke met barcodes ingevoerd in de database van Naturalis zodat er geen foute registraties kunnen plaatsvinden. Leuk werk om dit samen te doen.

De combinatie van zeer geavanceerde technologie (GPS, barcodering, DNA-sequensen) met spitten, kruipen en lopen heeft zeker zijn charme. Alle monsters en gegevens zijn opgestuurd naar Naturalis, nu is het wachten op de resultaten. In welke bodem zit wat en wat zijn daar de mogelijkheden van? Kunnen we het DNA koppelen aan de gevonden paddenstoelen? Waar overheersen de bacteriën en waar de schimmels? Vinden we veel of weinig soorten? Vinden we schadelijke organismen naast de goede bodemvormers? Etc.? Hopelijk krijgen we snel antwoord op deze vragen.

Start van de bodemonderzoek door de BWG, Visdonk 25-04-26, foto's A. Weldring

Daarginds in Gienderwijte was de biodiversiteitswerkgroep, 4 juli

door Annemarie Weldring

De Biodiversiteitswerkgroep van KNNV Roosendaal krijgt een rondleiding door het gebied Gienderwijte te Nispen. We hebben er als werkgroep al vaak langsgelopen, als we langs de turfvaart liepen.

Wilma van der Kooi bezit samen met haar man dit landgoed. Het is voormalige landbouwgrond. Er zijn drie poelen uitgegraven, waarvan het zand in grote hopen naast de poelen langzaam wordt ingenomen door natuur, met begroeiing en door oeverzwaluwen. Als de zwaluwen zijn verdwenen dan zal ook deze hoop worden verwijderd, maar nieuwe huisvesting voor de zwaluwen zal dan worden gecreëerd. De zandhopen vinden wij erg interessant. Hij bestaat uit zand of meer uit kleigrond, de buitenkant wordt hard. Het landschap is ook een beetje surrealistisch.

Een zandberg is al helemaal begroeid. Wilma heeft op het terrein ook zaad van wilde planten gestrooid. Er staat onder andere geel walstro, knooppkruid, glad walstro, malva, duizendblad, margrietten, een hertshooi. De kleinste poel heeft een leemlaag, waardoor regenwater blijft staan. Er staat nu door de droogte niet zoveel water in. De grootste poel bevat grondwater en water uit de turfvaart.

Wilma vertelt bevlogen, ze woont er al 35 jaar, samen met haar man. Twee keer kwam er de mogelijkheid voorbij om grond te kopen van twee verschillende burens, die ze met beide handen hebben aangegrepen. Bij het beheer van het land staan de dieren voorop, om hen vrijheid en rust te geven en nestgelegenheid. Bijzonder is ook het huis, waar nog aan wordt gebouwd, en dat voor 80% onder de grond ligt.

Als we beginnen te lopen vraagt Wilma ons om onze voeten niet op de holletjes van de zandbijen te zetten. De bijtjes zijn heel actief bezig in en uit te vliegen.

Na afloop drinken we thee in de schuur en stellen we onze laatste vragen. Een inspirerend bezoek. Met veel dank aan Wilma. Je kan de website bezoeken: <https://www.gienderwijte.nl/natuur>.

Ratelaar (nimf), Kleine rode weekschild, Harkwesp; foto's Gunter Troch

Zandberg met oeverzwaluwen

Uitgegraven poel gevuld met grondwater en water uit turfvaart

foto's links/onder: auteur

Wat is en wat doet de KNNV afdeling Roosendaal?

KNNV Roosendaal is opgericht op 28 april 1945. De Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging (KNNV) is een vereniging voor actieve natuurliefhebbers en -beschermers.

Onze doelen

De natuur is alles wat leeft, groeit en bloeit. De KNNV is een vereniging die actief in en met de natuur bezig wil zijn: met natuurbeleving, -studie en -bescherming. Door anderen mee te nemen op onze voortdurende ontdekkingstocht, willen we liefde voor de natuur opwekken en de kennis erover vermeerderen.

Bestuur

Voorzitter

Linda van Meer
Tel.
voorzitter@roosendaal.knnv.nl

Secretaris

Guus Dekkers
Tel.
secretaris@roosendaal.knnv.nl

Penningmeester en Ledenadministratie

Hans Nouwt
penningmeester@roosendaal.knnv.nl

Natuurbeschermingssecretaris

Jos van den Berg
Tel.
nbsecretaris@roosendaal.knnv.nl

Algemeen bestuurslid

Vacant

Contact KNNV afdeling Roosendaal

Dennescheerderdreef 11, 4707 PK Roosendaal
Bankrekening: NL64 INGB 0005 2527 76
e-mail: info@roosendaal.knnv.nl
Website: www.knnv.nl/roosendaal

Excursiecommissie

Geert Engelen
Tel.
excursiecommissie@roosendaal.knnv.nl

Beheer website

Guus Dekkers
secretaris@roosendaal.knnv.nl

Persberichten

Annette Nelen

Redactie & PR-commissie

Annemarie Weldring
redactie@roosendaal.knnv.nl

FLORON district 18 Noord-Brabant Markiezaat, districtcoördinator

Petra van der Wiel - van den Dool

Contactpersonen werkgroepen

Insectenwerkgroep

info@roosendaal.knnv.nl

Beheerwerkgroep

Bernadet Adriaenssens
Tel.

Mossenwerkgroep

Petra van der Wiel

Vogelwerkgroep

Jan van den Berg
vogelwerkgroep@roosendaal.knnv.nl

Amfibieën- en vissenwerkgroep

Bernadet Adriaenssens
Tel.

Fotowerkgroep

Frank Linssen
fotowerkgroep@roosendaal.knnv.nl

Plantenwerkgroep

Hans Backx en Petra van der Wiel
Tel. (Hans)

Paddenstoelenwerkgroep

Marike de Haan - Zaalberg
Paddenstoelenwerkgroep@roosendaal.knnv.nl

Zoogdierenwerkgroep

zoogdierenwerkgroep@roosendaal.knnv.nl

Biodiversiteitswerkgroep

Guus Dekkers
Tel.
biodiversiteit.roosendaal@gmail.com